La trista història de la santjustenca Dadil (Primera part)

Juli Ochoa. Centre d'Estudis Santjustencs

Sense ser ni de bon tros la màxima cota del terme de Sant Just Desvern, la Penya del Moro (que els santjustencs compartim amb els nostres veïns de Sant Feliu) és, sense cap dubte, la més emblemàtica de les muntanyes santjustenques. Si us apropeu al seu cim, podreu admirar les restes d'una antiga fortificació altmedieval, excavada i consolidada fa una vintena d'anys. Aquesta és la trista història que s'amaga darrere d'aquelles restes...

L'assalt d'Almansor a Barcelona

Abú Amir Muhàmmad ibn Abí Amir, més conegut pel nom d'Almansor, va ser un cabdill militar musulmà del segle X que va servir al califat de Còrdova. Va proclamar una Djihad o guerra santa contra tots els petits reialmes cristians peninsulars, emprenent una sèrie de campanyes contra tots ells. L'objectiu era el saqueig i la destrucció o afebliment de tot allò que fos conquerit, abandonant-lo generalment poc després.

En un primer temps, va respectar els comtats catalans per por als emperadors francs, dels quals aquests eren vassalls. Però finalment, en assegurar-se que els seus comtes s'havien deslligat d'aquella dependència, es va decidir a atacar Barcelona, emprenent la que seria la seva vint-i-tresena falconada.

Les hosts sarraïnes van sortir de Còrdova el 5 de maig de l'any 985 i van emprendre el camí cap a Barcelona per la costa mediterrània. Després d'haver passat pel Baix Llobregat i pel Vallès, destruint tot allò que trobaven, van derrotar les forces del comte Borrell II, que havien sortit al seu pas presumiblement en un indret dit Rovirans, prop de Terrassa.

El dia 1 de juliol, les forces sarraïnes es presentaven davant les muralles de Barcelona, de la qual no es podia fugir per mar perquè la flota califal havia bloquejat el port. La ciutat, defensada per una reduïda guarnició comandada pel vescomte Udalard, va poder rebutjar la primera de les escomeses enemigues, mentre les catapultes dels assetjants llençaven a l'interior de Barcelona els caps dels morts haguts en el combat de Rovirans...

Les forces d'Almansor emprenen la seva vint-i-tresena falconada

Aquell breu setge va acabar el 6 de juliol, quan les forces d'Almansor van assaltar i expugnar la ciutat, i prou conegut és el que va passar: Barcelona fou presa, saquejada i incendiada. Tant els seus habitants com tots aquells que havien vingut a defensar-la o a protegir-se dins les seves muralles van ser morts o fets captius, i les riqueses, llibres i documents foren destruïts o arrabassats en la seva pràctica totalitat.

Com que l'objecte de l'expedició musulmana no era l'ocupació permanent sinó l'espoliació i l'afebliment, l'estada dels atacants durà poques setmanes i tornaren tot seguit cap a Còrdova amb el botí obtingut i tota una corrua d'ostatges capturats, dels quals obtindrien substanciosos rescats.

En el camí de tornada, els musulmans van continuar saquejant el territori per on passaven. Fins i tot, una gran ciutat com Tarragona va restar despoblada durant bastant temps, en haver estat abandonada pels seus habitants. Les fonts àrabs situen Almansor de retorn a Còrdova el 23 de juliol. Darrere seu quedaven Barcelona i la seva rodalia totalment devastada.

Assalt de Barcelona

Els ostatges capturats

Entre els captius d'una certa categoria social que van caure en mans dels sarraïns, figuraven el propi vescomte Udalard; Arnulf, ardiaca de la Seu barcelonina i fill dels vescomtes de Cardona Guadalt i Ermetruit i germà d' Ermemir; Eldemar, frare de Sant Cugat del Vallès; Ató, Querús, el jutge Aurús o Orús dit el Grec; el canonge Langovard, el noi Dacó, nebot del jutge vigatà Dacó; tres fills de Mascaró, vescomte de Girona, i de la seva muller Gerosolima o Gudrielt, anomenats Oth, Eldemar y Sesenant; Emma, muller de Guillem; Remesari, Guimarà i Ermerilla, fills de Melo; Aderic, Pere, Guillem, Vito, el prevere Miró. I, entre molts altres, els propietaris santjustencs Mazone, Muç o Moció, i Dadil, muller de Guilarà. Llarg captiveri esperava a la majoria dels cristians, en tant que molts no tornarien mai més a trepitjar la seva pàtria.

A la fi del segle X, a l'actual terme de Sant Just Desvern, hi havia hagut almenys dues torres de defensa: la de Mazone, Moció o Muç, situada cap al pla, a la part baixa de la vall, i que s'identifica com la desapareguda Torre Espigolera (on ara s'aixeca la ITV). I la Torre de Foret, fortificació que encara es conserva en gran part, al cim de la Penya del Moro.

El senyor o castlà d'aquesta darrera torre era un tal Guilarà, marit de Dadil i pare de Mallanec. Amb la imminència de l'arribada de les hosts sarraïnes a Barcelona, Guilarà i Dadil van romandre a la Torre de Foret, mentre que el seu fill, el jove Mallanec, anà a Barcelona a participar en la seva defensa. Quan es produí l'atac, Mallanec va ser un dels molts que van morir en la lluita, essent enterrat més tard al fossar de l'església de Sant Miquel d'aquella ciutat.

La Torre de Foret, com també la de Mazone i tantes altres d'aquests voltants, van caure en poder dels atacants, Mazone fou capturat i dut a Córdova. Dadil, també captiva, fou duta a Osca, mentre que del seu marit, Guilarà, es perd absolutament el rastre, cosa que fa suposar que probablement moriria durant l'enfrontament.<

Sarraïns conduint unes captives

La trista història de la santjustenca Dadil (Segona part)

Juli Ochoa. Centre d'Estudis Santjustencs

En la primera part d'aquest relat, publicada en el número anterior, vam veure com ara fa poc més de mil anys Barcelona va ser pràcticament destruïda per les hosts d'Almansor, les quals es van endur cap a Córdova nombrosos captius. Entre aquests, hi havia alguns propietaris d'aquell lloc que més endavant seria Sant Just Desvern. Un d'aquests ostatges era Dadil...

Captiva dels sarraïns

Amb la marxa de les tropes d'Almansor, enduent-se els seus ostatges cap a Còrdova, els supervivents que van quedar a Barcelona i la seva rodalia van començar, a poc a poc, a recuperar-se de la terrible desfeta soferta. Un cop restablerta la situació i fet el recompte de morts, desapareguts i captius, es va començar l'àrdua empresa d'anar redimint tots els ostatges possibles, mitjançant el pagament dels abundosos rescats que exigien els seus captors. Molta gent es va arruïnar per aconseguir aquells diners mentre que d'altres, com sovint passa en tràngols similars, s'enriquien especulant.

Durant el seu llarg captiveri a Osca, la pobra Dadil veia amb impotència com un a un, els seus companys anaven sent de mica en mica rescatats i podien tornar a casa a refer les seves vides. En canvi, a ella, havent desaparegut el seu marit i mort el seu fill, no li quedava ningú que mogués un sol dit per tal d'assolir la seva llibertat. Ja començava a estar convençuda que finalment els seus dies acabarien en aquella presó.

Una crida desesperada

El dia que un company de presidi i amic seu, anomenat Vito, va ser alliberat, Dadil va jugar l'única carta possible que tenia per tal d'aconseguir la seva anhelada llibertat. Li lliurà un escrit que acabava de dictar al prevere Miró, també captiu com ella, per tal que la portés a Barcelona, en la qual deia el següent:

"Dispersió i captivitat de Barcelona. Dadil, dona, muller de Guilarà i mare de Mallanec. Jo, mísera captiva, quan vaig anar al captiveri, el meu fill havia estat mort a Barcelona i sepultat a Sant Miquel, i quan vaig estar en captivitat no hi va haver cap home ni dona que em redimís. Jo tinc al Verç, a la torre de Foret, cases i corts i terres i vinyes i incult i erm. Per Déu i la salvació de la meva ànima, així faig donació de la meitat a Déu i a la Santa Creu i Santa Eulàlia, i l'altra meitat que la tingui tota íntegrament Bonfill de Gelida. I si cap home volgués anul·lar-ho, que participi del mateix que el traïdor Judes. Sabeu tots els cristians que aquesta carta l'he fet portar pel meu amic Vito, i que la vaig manar escriure a la ciutat d'Osca". És a dir, la pobra Dadil, veient com ningú es preocu-

Fortificació de la Penya del Moro, identificada com la Torre de Foret

pava per la seva sort, i tement que mai la redimissin, va donar a un company seu de captiveri que en aquell moment tornava a casa alliberat aquest encàrrec:

Que de tot el conjunt de béns que ella tenia a Sant Just se'n fessin dues parts. Que una d'elles fos lliurada al poderós magnat Énnec Bonfill de Gelida, fill del vicari comtal Sendred i de Truitilda i descendent d'una branca lateral dels comtes del casal barceloní, per tal que amb aquells diners gestionés el seu rescat. I l'altra meitat, que s'entregués a la Catedral de Barcelona per salvar almenys la seva ànima, en cas que el desitjat rescat no fos possible.

Per aquest motiu a l'arxiu de la Catedral es conserva una còpia d'aquella carta: com a justificant de l'ingrés en efectiu o en espècie que en el seu moment es va fer a les arques catedralícies. La seva transcripció es troba al volum número IV -doc.142- foli 48 dels Libri Antiquitatum de l'Arxiu de la Catedral de Barcelona.

Realment, ningú podria haver posat remei als mals d'aquella pobra dona millor que el poderós Énnec Bonfill, si aquest ho hagués volgut… Només cal constatar que l'any 971 (justament en aquell mateix temps en què Dadil escrivia la seva carta) ell havia viatjat a Córdova, duent una ambaixada del comte de Barcelona.

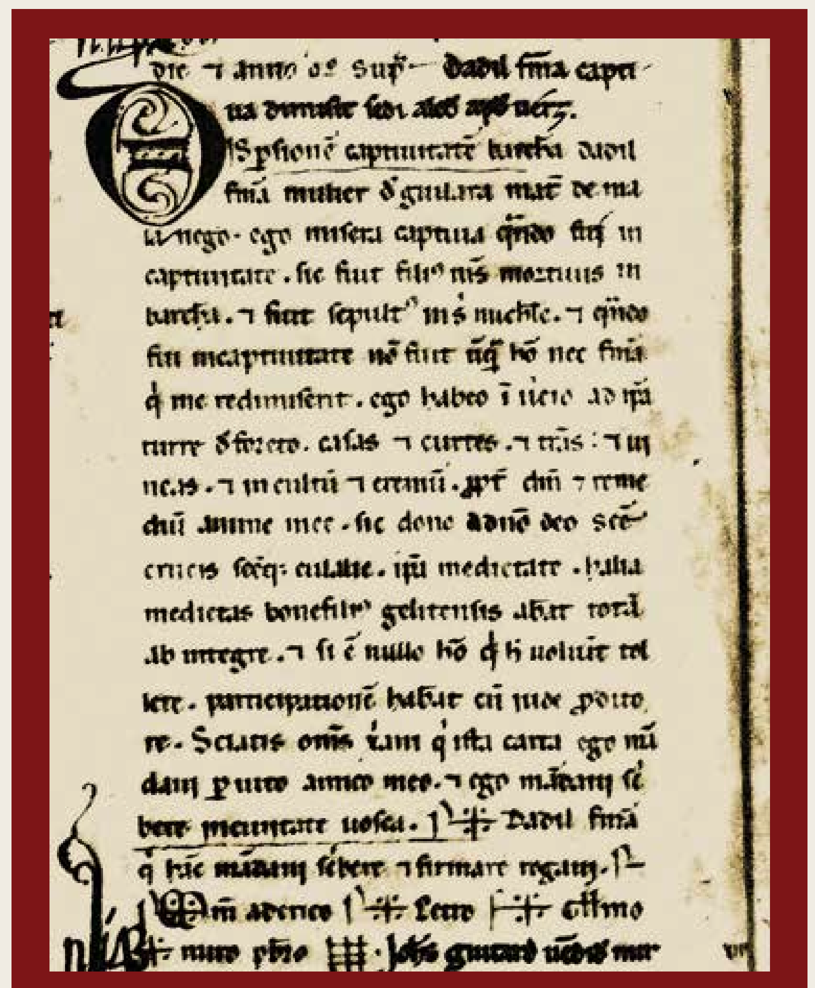
No se sap si aquell desesperat escrit va tenir algun efecte i si, a conseqüència d'ell, entre Bonfill de Gelida i els preveres de la Catedral es van posar d'acord per a gestionar el rescat d'aquella infortunada captiva… És tristament cert que aquest document constitueix la darrera notícia que tenim de la pobra Dadil, de la qual ens podem imaginar el negre destí que finalment acabaria tenint.

També se sap que no gaire temps després, Ènnec Bonfill, un oportunista que havia acumulat una veritable fortuna aprofitant-se de la seva privilegiada posició, estava comprant l'any 992 el castell de Cervelló als seus copropietaris, els comtes Ramon Borrell I de Barcelona i Ermengol I d'Urgell, per cent peces d'argent.

Un cop adquirit el castell, el va incorporar al conjunt del seu patrimoni, format pels castells de Subirats, Gelida, Miralles i Masquefa. Tots ells serien heretats més tard per la seva filla Eliarda de Gelida, que es casaria amb Hug de Cervelló, passant tots a poder d'aquell nou llinatge.

Va ser aquest –la compra d'un nou castell–, tristament, el destí dels béns que Dadil volia cedir a canvi de la seva llibertat? Sobre aquest punt, cadascun pot pensar el que millor li plagui. Tampoc se sap del cert si a la catedral, que va conservar aquella carta com a comprovant comptable de l'ingrés rebut, es va arribar a fer cap missa per l'ànima de la pobra Dadil.<

Restes del castell de Cervelló.
Font: Viquipèdia

Carta de Dadil en els "Libri Antiquitatum" de la Catedral de Barcelona